

טעימות הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט

לחצו על התמונה להורדת תמונה: a0527652027@gmail.com

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעודד שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *

לתגובות והארות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

בספרים שהתעוררו על זה

אח"כ כותב השדי חמד "אמנם השגתי עתה ספר יקר ילקוט הגרשוני לידידי הגאון אבד"ק לודאש יצ"ו וראיתי שהביא חקירה זו בשם הגאון מוהר"י פיק בהקדמת ספר התשבי, ואמנם לא כתב ישוב לזה בכל אופן ראיתי נכון להעתיק דברי קדשו - אולי על ידי זה יתעורר איזה מרבני גאוני דורנו לומר ישוב נכון..."

תופעה דומה מצאנו לגבי איסור "בל תשחית" ואיסור "בל יראה ובל ימצא", שבתורה כתוב "לא" תשחית ו"לא" יראה, וחז"ל נקטו בלשון "בל".

יש שרצו לומר שכיון שיש איסור לומר חצי פסוק, לכן נקטה הגמרא את הלשון "בל תשקצו" ולא את הלשון "לא תשקצו" כדי שלא להזכיר חצי פסוק. ויש להעיר על דבריהם, שהרי יש מקומות - כמו בגמרא שלנו - שהגמרא כן נוקטת את הלשון "לא תשקצו". וצריך להבין הכלל בזה.

דרכי חינוך | איך מתייחסים להערה של תלמיד

הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל, אחרי שהעתיק את לשונו של השדי חמד הנזכר שהביא את קושית תלמידו, כתב: "והנני מעתיק כל זה באורך הן לחיבת הקודש והן מפני שיש כאן לימוד גדול להתבונן איך מתייחסים יפה לשאלה של תלמיד. בינה נא זאת!"

בית הוראה | האם חובה לרחוץ בתשעת הימים משום בל תשקצו

האיסור הזה של בל תשקצו גדריו ודיניו אינם ידועים אצל רבים, וכללו של דבר שהוא איסור להגיע למצבים שבהם נפשו של אדם קצה בהם.

וזה לשון היראים מצוה עג 'אל תשקצו וגו' פי' אל תמאסו

העמקה | הצריך לנקביו - משוקץ?

מבואר בגמרא שהמשה את נקביו עובר משום בל תשקצו. ויש להתבונן, מה ה"גועל" בכך שהוא צריך לנקביו.... ולומדים אנו מזה שברגע שהפסולת של האדם מוכנה לצאת, היחס אליה הוא כדבר חיצוני שנפרד מהגוף, והרי זה כמי שנושא עמו שקית של הפרשות מאוסות.

בכל אופן אנו למדים שאין איסור בל תשקצו מצד התחושה ורגשי הלב, דא"כ מה זה שייך למשה נקביו, והמשה נקביו אינו מרגיש גועל בנפשו במה שהוא כנוד מלא צואה, אלא האיסור הוא בעצם במה שנוהג דרך שיקוף ולא דרך כבוד.

דבר זה לנו נותן מבט אחר על האיסור להתפלל כשהוא צריך לנקביו. שאמנם מדברי הרמב"ם משמע שהוא משום שלא יפריע לו לכוונה, אבל לפי הסוגיא שלנו יש לפרש הכוונה שכאשר הוא מגיע מול המלך כאשר בתוכו יש פסולת אין לך דבר מגונה מזה.

ואמנם מול מלך בשר ודם - אין לו מניעה כזו, כי הוא לא יודע מה מתרחש בתוך מעיו, אבל מול מלך מלכי המלכים אשר הכל גלוי וחשוף מולו, יש כאן חוסר כבוד להופיע מולו עם פסולת...

פליאה | מדוע "לא" הפך ל"בל"

השדי חמד הקדוש כתב "ודע שאחד מתלמידי הי"ו בעת הלימוד שאלני מדוע מזכירים הפוסקים דין זה בלשון 'בל' תשקצו, הרי קרא כתב 'ולא' תשקצו, ומי סאני לן לישנא דקרא ונימא לא תשקצו? ואמרתי לו, כן דברתי, והיא הערה ראויה לשים לב אליה, ולא מצאתי מענה לשון, אף לא ראיתי

זוגיות | מותר "לחנך" את האשה לא להירתע ממקקים?..

הנה מצוי הרבה נשים עדינות אשר נפשים תגעל אפילו מראיה בעלמא של שרצים ומקקים, והסתפק אחי רבי אלימלך שליט"א אם גם זה נאסר עליהם דהרי מביאים את נפשם לידי תחושת שיקוק וגועל, או דאין האיסור אלא בהנהגה משוקצת שאז השיקוק הוא באדם עצמו, וכן נראה מלשון היראים הנ"ל 'שהמפליג עצמו בשיקוק כו', ובהסתכלות בעלמא אין בזה כלום.

אבל אם נגעלים ממגע השרצים והחזקתם או הריגתם כו' לכאורה אסורים בזה.

יש בעלים "גיבורים" שרוצים "לחנך" את נשותיהם בזה... ואינם יודעים שמכשילים אותם באיסור גמור של "בל תשקצו".

פולמוס | להגיש לרעהו מאכל משוקץ – כשהוא לא מרגיש בשיקצו

בשו"ת אגרות משה דן האם מותר להאכיל משהו מאוס בלא ידיעתו של האוכל, או שנחשב שמכשילים אותו באיסור בל תשקצו, והוכיח שם מדברי התוספות בכתובות שכתבו שכאשר תחב לו חברו תרומה בבית הבליעה היא נחשבת ראויה לאכילה למי שאינו יודע שהיא נמאסה, ואם כן מוכח שאין איסור בל תשקצו במי שאינו ידוע שזה מאוס.

ואף על פי שבגמרא בשבת מבואר שאסור ליתן לקטן חגב חי אם יש חשש שיאכלנו, כי הרי זה אסור משום בל תשקצו, ואף על פי שאין הקטן נגעל מאכילת חגב, מכל מקום מה שאינו נגעל הוא מחמת שהוא קטן ואין בו דעת, וכשיגדל בוודאי יאמר איך עשיתי מעשה מאוס כזה, ובזה בוודאי אסור, יעוין בדבריו שהאריך הרבה בנידון זה.

ויש להעיר למה לא הביא רבי משה פינשטין ראייה ממה שלמדנו בסנהדרין לט, א שבת הקיסר הראתה לו איך כשהוא רואה איך מכינים את הברש החי לצלותו הוא מאוס בעיניו... ואם כן רואים שכל בשר אם האדם היה רואה היה מאוס בעיניו, ובכל זאת אין בו משום איסור בל תשקצו.

ובאמת הרבה פעמים אילו אנשים יודעים מה מתחולל במטבחים הציבוריים – היו נגעלים מלאכול מזה, כי הרבה פעמים קורים שם דברים שנפש האדם סולדת מהם... ודי בזה.

עצמכם ואל תאכלו במאוס ושיקוק כו' למדנו דהזהיר הבורא שלא ימאסו ישראל לא באכילתם ולא בענינם כי אם ינהגו עצמם בקדושה וכבוד, כדתניא והתקדשם אלו מים ראשונים כו' למדנו מזה שהמפליג עצמו בשיקוק ממנהג שכיניו ומבני עירו עובר בלאו'. ומלשונו משמע דהאיסור הוא מן התורה והוא לאו גמור [אמנם יש דעות שהוא איסור מדרבנן].

ונראה עוד מדבריו דאפילו בשב ואל תעשה איכא איסור כגון שאינו רוחן גופו וכדומה.

לפי"ז – שמעתי מאחי הגאון רבי אלימלך שליט"א – שנראה דבארץ ישראל לפי המנהג בזמנינו דנוהגים לרחוץ בימי החום כמה פעמים בשבוע, אין להחמיר שלא לרחוץ מר"ח אב אפילו האשכנזים, דיש בזה חשש של בל תשקצו ובפרט אם צריך לצאת בחברת בני אדם, והרי בעיקרו המנהג הוא מארצות האשכנז הקרות כידוע, והגם דמטו משמיה דהחזו"א דאין להקל בזה גם בא"י, זה היה לפי מנהג זמנו (לפני קרוב לשבעים שנה), אך היום דנוהגים לרחוץ כמה פעמים בשבוע כשהחום גדול, הרי יש בזה חשש דאורייתא, ובפרט דלא אסרו אלא רחיצה של תענוג אפילו ביוה"כ.

למדנות | האם "בל תשקצו" נמדד לפי טבעו של כל אחד

עוד משמע מלשון היראים דגדר השיקוק נמדד לפי 'שכניו ובני עירו', ואם יש נקיות שהיא תלויה במנהג המקומות, במקום ההוא שמקפידים עליו 'שכניו ובני עירו' אסור, ונראה לומר דאפילו בחדרי חדרים אסור, דכך הוא גדר הנקיות שהוא לפי מנהג המקום.

הפרי חדש ס' פד ס"ק ב כתב וז"ל ודע דכל מה שאין רגילין העולם לאכלו ובדלין ממנו נקרא מאוס ואין לאכלו... ואי מאיס לדידיה אף דלכו"ע לא מאיס במכל שכן דאסיר לדידיה וקרינן ביה שפיר בל תשקצו.

והיינו שמצד אחד אם מאוס לכולם אסור גם ליחיד לנהוג בזה, אע"פ שאין זה מאוס עליו, ומצד שני אם עליו זה מאוס אסור לו לשקץ נפשו אף על פי שלכולם זה לא מאוס.

אמנם בסימן קטז הוסיף הפרי חדש וז"ל ומסתברא ודאי דכל הני אף למי שנפשו יפה אסירי משום דכולי עלמא מאיס להו הני מילי ובטלה דעתו אצל כל אדם, אבל איכא מילי אחריני דקיצא אינשי ממאיסי בהוא ואחריני לא ממאיסי בהו למאן דמאיסי ליה אסירי ולאחריני שרי וכמש"כ לעיל בס' פ"ד ע"ש.

והיינו שיש דברים שהם במצב "בינים" שגם אצל כולם מקובל שיש כאלו שנגעלים ויש כאלו שלא, [וכמו לאכול את העור של העוף ושל הדג...] ובזה כל אחד לפי מה שהוא, ומי שנפשו קצה אסור, ומי שלא מותר.

אחודה חידף | משמעות רביעית במסכת למילה "שם"

זוכרים את החידה על משמעות המילה "שם" במסכת מכות? לעיל דף ד' למדנו שהמילה "שם" יש לה מובן של "מקרא" ויש לה מובן של "טעם". בדף יג למדנו מובן שלישי - "אזהרה", משום שתי "שמות". והנה בדף שלנו יש לנו משמעות נוספת, "קורא את השם", והכוונה שמחיל עליו שם וחלות של מעשר עני.

כוחות הנפש | עצלות

"כיון דטריחא ליה מילתא..." הקשו המפרשים מה הטריחא יש בלקרוא שם של מעשר, והרי אין זה אלא לומר את "הנוסח", רואים מכאן כמה גדול הוא כח העצלות...

שמעתי מרבינו המשגיח רבי דן סגל שליט"א שלפעמים אדם מנסה להכניס רגלו לנעל, כך וכך, במשך זמן ו"טורח" הרבה עד שרגלו מתיישבת בנעלו, ובמקום זאת הוא יכול פשוט להתכופף לרגע אחד ולפתוח את השרוכים ולנעול כמו שצריך... אלא שמידת העצלות גורמת לו להתאמץ יותר...

וכן אדם תפוס בידיו בסלים כבדים ומגיע לדלת ביתו ומתחיל "לבעוט" בדלת בעוז שיפתחו לו, האם לא יותר פשוט להניח את הסלים על הארץ ולפתוח בעצמו את הדלת? זה הרי הרבה יותר קל מאשר להמתין כאשר הסלים הכבדים בידיו עד שיואלו לפתוח את הדלת...

מהדף ליומי | יציאת מצרים ע"י מידת הזריזות

העצלות מגיעה מחלק העפר שלנו, היא חברה טובה של העצבות... זה עתה יצאנו ממצרים על ידי מידת הזריזות. החמץ נעשה ע"י שיהוי ועצלות, ואילו המצה מבטאת את הזריזות.

לשון חכמים | האם לנמלה יש נשמה?...

בגמרא מבואר שגם על נמלה נכון לומר "בריית נשמה". והנה במעשה בראשית מצאנו שכל בעלי החיים נקראים "נפש חיה" חוץ מהאדם שעליו כתוב "ויפח באפיו נשמת חיים". משמע שרק האדם נקרא "בעל נשמה".

לעומת זאת בפרשת נח כתוב "ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם. כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו". משמע שכל בעלי החיים יש בהם "נשמת רוח חיים".

אכן, במפרשים שם נחלקו האם מה שכתוב "נשמת רוח חיים באפיו" הכוונה היא לכל בעלי החיים שהוזכרו בפסוק הקודם או רק על הסיפא "וכל האדם" שהוא יש לו נשמה. אמנם כאמור, בסוגיא שלנו משמע שאפשר לומר גם על נמלה "בריית נשמה".

מעניין לדעת | האם מותר להרוג נמלים

בגמרא מבואר שגם לנמלה קטנה יש חשיבות של "בריית נשמה", אמנם לגבי איסור צער בעלי חיים מצאנו נידון בפוסקים האם יש איסור צער בעלי חיים בשרצים ונמלים.

בשו"ת תשובות ונהגות צידד שכיון ש"חיותן זוטר" לכן אין בהם איסור צער בעלי חיים, ועל כל פנים אם הם מצערים אותו או מזיקין לו פשיטא שמותר להורגם, ואף על פי שמסופר על האר"י ז"ל שהיה נמנע מלהרוג אפילו זבובים, אין זה מצד איסור צער בעלי חיים, אלא מגודל קדושתו.

דקדוק | מדוע הזכיר רש"י דוקא את קריאת "ארמי אובד אבי"

איתא במשנה האוכל ביכורים עד שלא קרא עליהם, ופירש רש"י עד שלא קרא עליהם, ארמי אובד אבי. וכבר העירו בהערות המצינויות של מהדורת שוטנשטיין שלכאורה היה צריך רש"י לומר שלא קרא עליהם "הגדתי היום" שהרי מפסוק זה קוראים מביאי הביכורים.

והנה בהגדה של פסח אנחנו דורשים ומאריכים בדרש הפסוקים של "ארמי אובד אבי", ומעניין לדעת שלדעת הראב"ה סי' תכ"ד גם מביאי הביכורים היו מוסיפים בדרשות הפסוקים כמו בנוסח ההגדה, והיו אומרים גם את סדר המכות דצ"ך עד"ש באח"ב.

ונראה שסובר הראב"ה שהלשון 'הגדתי היום' הוא לשון המשכה וריבוי הדברים, וביותר יתבאר לפי מה שכתב רבינו הגר"א באדרת אליהו על הפסוק שאל אביך ויגדך "אמירה עיקרה בלב כי כשהלב מבין די באמירה כללית והגדה עיקרה בפה והוא בפרטות כמו דברי אגדות הבאים לפרש עומקי הפסוקים בפרטות". וא"כ "הגדתי היום" צריך להתקיים על ידי אמירת פרטי המכות והאגדות הדורשות את הכתובים.

והנה, לגבי מצוות סיפור יציאת מצרים בליל הסדר כתב

בדברים של דופי, כאילו תאמר דרך משל שהכריחו המלך ומינהו באומנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אומנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור..."

מעניין הדבר, שדווקא באיסור שבירת עצם מצא החינוך מקום להאריך בביאור יסוד חשוב זה, שאחר המעשים נמשכים הלבבות.

חיזוק | כח ההתחדשות

"זו דברי רבי עקיבא סתימתאה" ולמה נקרא שמו של רבי עקיבא "רבי עקיבא סתימתאה", כי כל ה"סתומים" הם על פי רבי עקיבא, כמו שלמדנו בגמרא בסנהדרין דף פו: סתם משנה רבי מאיר, סתם תוספתא רבי נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, סתם ספרי רבי שמעון, וכולהו אליבא דרבי עקיבא.

איזה דבר מרגש זה, שאותו "עקיבא" שבמשך ארבעים שנה לא הצליח ללמוד, וניסה עוד פעם ועוד פעם, עד שכבר נהיה "רבי עקיבא", והעמיד עשרים וארבע אלף תלמידים, וגם הם [ממש בימים אלו...] מתו, ובכל זאת הוא לא התיאש אלא התחיל מהתחלה והעמיד מחדש את אותם חמשה תלמידים שבסופו של דבר מכוחם כל התורה שנמצאת בידיו.

כך גם ראינו אצל הסבים והסבתות שלנו אחרי החורבן הנורא שהחריב את הכל, והם התחילו הכל מחדש...

התפעלות | כוחו של שמעון העמסוני להתחיל הכל מחדש!

זקני רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל התבונן: מהיכן באמת היו לרבי עקיבא כאלו כוחות נפש להתחיל הכל מחדש אחרי כל האכזבות שנחל?

וביאר את הדבר בהקדם דברי הגמרא ששמעון העמסוני היה דורש את כל ה"אתין" שבתורה, כיון שהגיע ל"את ה' אלוקיך תירא" פירש, ורבי עקיבא דרש "את" לרבות תלמידי חכמים.

ושאל הגר"י גולדויכט זצ"ל למה באמת שמעון העמסוני לא תירץ כדרשת רבי עקיבא 'לרבות תלמידי חכמים', ומה ידע רבי עקיבא שלא העלה שמעון העמסוני על דעתו.

והסביר, שרבי עקיבא השיג זאת רק לאחר שראה את שמעון העמסוני שפרש מכל מה שעמל ויגע במשך שנים ע"ג שנים, לדרוש כל האתים שבתורה, וכעת גמר אומר להתחיל ללמוד כל התורה מחדש בלא לדרוש את האתים, אשר בזה כמובן משתנים כל הפרטים ושאר הדרשות והמסקנות והפלפולים, ממש להתחיל הכל מבראשית, ותמה רבי עקיבא 'איך מצא

הרמב"ם "וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו הרי זה משובח" ויש להתפלל מדוע צריך להאריך דוקא בדרש פרשה זו, ועיין באור שמח שכתב דהוא משום דדרשינן לחם ש"עונים" עליו דברים הרבה, ולשון "עניה" נמצא בפרשת ביכורים ו' עניית' ואמרת ארמי אבד אבי'. לומדים אנו מדבריו שעיקר המצווה להאריך בסיפור, הוא בפרשת ארמי אובד אבי.

לפי"ז מובן יותר דקדוק לשון רש"י שלא קרא עליהם פרשת "ארמי אובד אבי", כי זוהי עיקר אריכות הקריאה של מביא הביכורים.

מעניין לדעת | משנה מזמן המשכן!...

בדף שלנו יש במשנה מטבע לשון עתיקה "קדשי קדשים חוץ לקלעים". חוץ לקלעים הכוונה היא "מחוץ לעזרה", אז למה נקטה המשנה את הלשון "חוץ לקלעים"? כנראה שזהו ניב לשון שנשאר עוד מימות המשכן [שהחצר היתה מוקפת בקלעים]. כך אנו מוצאים גם במשנת איזהו מקומן "ונאכלים לפני מן הקלעים".

רואים כאן דבר מעניין שנשארו לנו משניות שרואים על הצליל שלהם כמה הן קדומות. שהן עדיין משתמשות בניבי לשון של זמן המשכן...

דרכי העבודה | אחר המעשים נמשכים הלבבות

בדף שלנו אנו למדים על איסור שבירת עצם קרבן פסח. החינוך מבאר שבאיסור שבירת עצם בפסח באה התורה לחנך אותנו להתנהג כמו בני מלכים ולא כמו עניי העם הרעבים, אלא כמו סגולת המלכים וממלכת כהנים וגוי קדוש. ולכן דווקא בזמן שבו נבחרנו להיות עם סגולה אז אנו צריכים לעשות בכל שנה ושנה מעשים שיקבעו את הדבר בליבנו שאין אנו כשאר עמי הארצות אלא אנו עם סגולה.

ממשיך החינוך ומסביר, "ואל תחשוב בני לתפוש על דברי ולומר, ולמה זה יצוה אותנו השם יתברך לעשות כל אלה לזכרון אותו הנס, והלא בזכרון אחד יעלה הדבר במחשבתנו ולא ישכח מפי זרענו... דע כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עושה בהם, אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ובכח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות. ואפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים, חפץ בתורה ובמצוות, אם אולי יעסק תמיד

והנה הרמב"ם הלכות דעות פרק ג כתב שאדם צריך לקיים "בכל דרכיך דעה" ולכוון בכל מעשה לשם שמיים "ישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה', שאי אפשר שיבין וישתכלל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב, **וישים על לבו שיהיה לו בן אולי יהיה חכם וגדול בישראל**, נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד, אפילו בשעה שנושא ונותן ואפילו בשעה שבועל..."

והיינו שמלכתחילה אנחנו צריכים לגדל את בנינו מתוך שאיפה שיהיה "חכם וגדול בישראל", וכמובן שבסוף אנו שמחים עם כל מדריגה שהוא השיג, אבל תחילת הדבר הוא מתוך השאיפה שיהיה רבי שמעון.

זאת הסיבה שמלכתחילה מלמדים בישיבות לגדול תלמידי חכמים, אף על פי שאנו יודעים שלבסוף יוצאים מהם רבים עמלים לפרנסתם שקובעים עיתים לתורה, אבל לא לזה מחנכים אותם מלכתחילה. וכבר האריך בזה רבי ברוך בער באגרתו המפורסמת, שהמצוה היא לחנך את הילד להיות חכם וגדול בישראל, אף שלבסוף אנו ששים ושמחים בכל מקום שהגיע לפי שורש נשמתו ותפקידו.

תפילה | האם מותר "לתבוע" בתפילה

בעניין זה של "אם לא כרשב"י – לא תליד", מצאנו דוגמתו בגמרא בתמורה דף טז, שיש נוסח כזה של תפילה "בחרפות": "אם אתה נותן לי את שאילתי מוטב, ואם לא איני רוצה כלום..."

הגמרא שם אומרת שעתניאל בן קנז הוא יעבץ, ונקרא שמו ענתניאל שענה אותו קל, ומביאה הגמרא "דכתיב ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמור... אם ברך תברכני - בתורה, והרבית את גבולי - בתלמידים, והיתנה ידך עמדי - שלא ישתכח תלמודי מלבי, ועשה מרעתי - שיזדמנו לי ריעים כמותי, לבלתי עצבי - שלא ישגבי יצה"ר מלשונות, **אם אתה עושה כן - מוטב, ואם לאו - הריני הולך לנסיסי לשאול [אני מת בעיצבון]**, מיד - ויבא אלקים את אשר שאל.

רואים שיש כזה סוג של תפילה, שהאמא אומרת לקדוש ברוך הוא או שהוא יהיה כרבי שמעון או שלא יהיה בכלל...

דרכי הלימוד | חשיבות סידור הדברים על מכונם

הגמרא אומרת שאף על פי שרבה בעצמו חלק על תוכן דברי רבי שמעון ודחה את דבריו, בכל זאת היה אומר ש"מאן דילידי אימיה כרבי שמעון תליד", כי רבי שמעון לשיטתו "מסרס ליה לקרא ודריש ליה" – והיינו שהחכמה היא לא

שמעון העמסוני תעצומות עוז לעשות כן, להרוס מפעל חיים שלם בשביל האמת ולא להתפתות ולהדחק באיזה תירוץ של קש'.

אין זאת אלא ששכינת ה' שורה על תלמידי חכמים ומלהטת סביבותיהם, והמורא הגדול הוא אשר נותן להם כוח ועוצמה למלט נפשם מכל בדל טעות, ולהתחיל הכל מתחילה בחרדת קודש ובהתלהטות אש שלהבתיה, לאזור מתנים ולחגור ירכיו לשוב על כל תלמודו שלמד כל השנים. מה נורא הדבר. מיד פתח רבי עקיבא ואמר 'את ה' אלקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים! אשר השכינה שורה עליהם וצריך לירא מהם כמורא שמים. עכ"ד הגר"ח"י גולדוויכט זצ"ל.

לפי"ז, אמר זקני רש"ש לוי"ן זצ"ל, שאולי זה מה שהשפיע על רבי עקיבא אחר כך להתחיל את הכל מחדש בעצמו...

מהדף היומי | הכונו להילולא דרשב"י!..

אנו מתקרבים לל"ג בעומר – יום הילולת רשב"י וגילוי סודות התורה. והנה, מעמדו הייחודי של רשב"י בהנחלת התורה - בגילוי סודות הנסתר – כמעט לא בא לידי ביטוי במשנה ובגמרא, מכיון שהגמרא היא בחלק הנגלה.

אבל בדף שלנו אנו מוצאים לשון מיוחדת על רשב"י "דילידי אימיה כרבי שמעון תליד", ומבאר רש"י "כל שאמו יולדת, תבקש רחמים יהי רצון שיהא כרבי שמעון".

ויש לדון האם גם בדורינו שייך להתפלל שיהיה הבן כרבי שמעון בר יוחאי, וכנראה שכן כמו שאמרו "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב".

והנה, יש סגולה לזכות לבן זכר, להבטיח שכאשר יולד הבן יקרא לו "שמעון" על שם רבי שמעון בר יוחאי, ויש שעולים לעשות את ה"חלאקה" בציונו של רבי שמעון במירון. ואולי המקור הוא מדברי הגמרא שלנו שמבקשים רחמים שהבן יהיה צדיק כמו רבי שמעון.

חינוך | לכוון את הילד למטרה הגבוהה ביותר!

אנו רואים כאן דבר חינוכי חשוב, שכאשר אתה מתכנן את החיים של הילד, אתה מכוון אותו הכי גבוה שאפשר... "יהא כרשב"י - ואי לא לא תליד".

הראשונים כבר העירו, וכי באמת אם הוא לא יהיה כמו רבי שמעון כבר עדיף שלא יולד? וכי לא "שווה" שהוא יהיה "רק" יהודי טוב שמקיים מצוות?!

המצוה ולא יבוא בזה כנגד חפץ השם יתברך ומצותו, ויחזור דבר המצוה כעין מקח וממכר, כלומר הרוצה לעשות דבר פלוני יתן כך וכך ויעשהו או יתן שכמו לסבול כך ויעשהו, ואין הכוונה על המצוות בכך, אלא שהאל לטובתנו מנענו בדברים והודיענו במקצת העונש המגיע לנו מיד **מלבד העברת רצונו** **שהיא קשה מן הכלל**. וזהו אמרם ז"ל בכל מקום לא ענש אלא אם כן הזהיר, כלומר לא יודיע האל העונש הבא עלינו על העברת המצוה אלא אם כן הודיענו תחילה שרצונו הוא שלא נעשה אותו הדבר שהעונש בא עליו... ומבואר בתוך דברי החינוך שעצם העבירה היא יותר קשה מן העונש.

פשט | נסיונות נוספים לתרץ

על דרך הפשט אפשר ליישב את קושינו כך, הרי התוכן של הכלל ש"לא ענש אלא אם כן הזהיר" הוא, שהעונשים מוכרחים לבוא אחרי שיש איסור, כי הם כפרה על העבירה. וא"כ לאחר שלמדנו מפסוק מפורש שגם זה בכלל האיסור, יותר יש לנו בסיס לדון בקל וחומר את העונש, אבל אם לא שמענו כלל שהדבר אסור, להמציא את כל עיקרו מקל וחומר, בזה אנו חוששים שמא יש פירכא, אבל אחרי שאנו יודעים שיש כבר איסור, בזה יש יותר מקום לסמוך על הקל וחומר כדי ללמוד את דיני האיסור ואת העונשים שלו.

אמנם ביאור זה מתיישב רק אם נאמר שהטעם שאין עונשים מן הדין הוא מחמת שאנו חוששים שמא יש לקל וחומר פירכא, אבל אם הסברא היא כי לא סגי ליה בעונש, אם כן איך שייך לומר שמחמת שזה יותר חמור לכן התורה בכלל לא תזהיר על הדבר.

אמנם מצאנו שיש דברים שהם כל כך חמורים עד שהתורה לא הוצרכה לאסור אותם בפירוש, כי היא מצפה שנבין לבד שהם תועבה, כמו שמצאנו בדברי המאירי על הטעם שאם אמו מותרת מן התורה, שכתב "אם אמו לא נאסרה מן התורה... ותמה על עצמך האיך אפשר שאם אמו אינה מן התורה ואם אמה של אשתו מן התורה?! ירדה תורה לסוף דעתן של בריות ומה שהוא מצוי לחטוא הפליגה באיסורו יותר, ואמו מכל מקום מתוך שמצוי בקטנותו להיות עמה בקירוב בשר הוצרכה לכתוב את ענשה... **ובנמה דברים סמכה תורה על דעת מביני סתריה**".

אם כן יתכן שלכן אין מזהירין מן הדין, כי יתכן שהדבר כל כך חמור עד שאין צורך לאסור אותו.

בתוכן דבריו אלא בסדר הדברים, שסידרם באופן שהדרשה תתייבש.

יש כאן לקח גדול, שמלבד שצריך שהדברי תורה יהיו נכונים, צריך שהם יהיו מסודרים על מקומם...

הגאון רבי יצחק הוטנר כתב בהקדמתו ל"אוצר מפרשי התלמוד" לדקדק ממה שכתוב בתהילים "לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו" ואח"כ מוסיפים ואומרים "את השמש לממשלת ביום, ואת הירח והכוכבים לממשלות בלילה" והרי כבר הודאנו על המאורות ולמה חוזרים ומברכים על השמש והירח. אלא, מבואר, שהשבח הראשון הוא על עצם היצירה, ואחר כך חוזרים ומברכים על הסידור של השמש ביום והירח בלילה, כי **סידור היצירה שווה בערכו לעצם היצירה**.

לכן, גם כאשר רבא חלק על תוכן דברי רבי שמעון, מכל מקום הוא התפלל שיהיה בנו כמותו מחמת התפעלותו מסידור הדרשות שלו לפי שיטתו.

וורט | מה יותר כואב, העונש או העבירה?

למדנו במסכת סנהדרין שני טעמים מדוע "אין עונשין מן הדין" או מחמת שאי אפשר להעניש בן אדם מחמת סברא של קל וחומר כי אולי יש עליה פירכא, או שמכיון שהוא יותר חמור אם כן יתכן שלא מספיק לו בעונש זה.

לפי זה, שאל ידיד נפשי הרה"ג רבי מאיר קסטנר שליט"א, מדוע אין מזהירין מן הדין, הרי לכאורה כל הטעמים האלו שייכים רק ב"עונשין" ולא ב"מזהירין".

והנה, בגמרא שלנו מבואר שאפילו למאן דאמר שעונשין מן הדין מכל מקום אין מזהירין מן הדין, וזה מעצים את קושינו, שהרי אם לגבי העונש לא חוששים שמא לא סגי ליה או שמא יש איזו פירכא, אז מדוע לגבי האזהרה כן חוששים.

אולי אפשר ליישב – על דרך הדרוש – שהעונש הכי גדול הוא עצם האיסור שהאדם עבר, ולכן גם אם את העונש אנו "מקילים" ללמוד בקל וחומר, אבל את עצם האיסור אי אפשר ללמוד מקל וחומר.

יש קצת סימוכין לזה מדברי החינוך מצוה סט שמסביר למה התורה היתה צריכה גם לכתוב אזהרה וגם לכתוב את העונש "...והענין הוא מפני שאם לא תבוא לנו בדבר מניעת האל, אלא שיאמר עושה דבר פלוני יענש בכך, היה במשמע שיהיה רשות ביד כל הרוצה לקבל העונש ולא יחוש לצערו לעבור על